

6. Гонтаровська Н. Б. Розвиток особистості в психолого-педагогічному контексті / Н. Б. Гонтаровська // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1 (146). – С. 32–41.
7. Гринберг Г. М. Инновационная модель организации курсового проектирования / Г. М. Гринберг // Инновации в непрерывном образовании. – 2011. – №2. – С. 24–31.
8. Клиффорд Ф-Грей, Эрик У. Ларсон Управление проектами: практическое руководство / Клиффорд Ф-Грей, Эрик У. Ларсон; пер с англ. – М.: Дело и Сервис, 2003. – 528 с.
9. Новиков А. М. Учебная задача как дидактическая категория [Электронный ресурс] / А. М. Новиков. – Режим доступа: <http://www.ano/Tkov.ru/artikle/prublcm.pdf>.
10. Энциклопедия по печатным средствам информации. Технологии и способы производства / Гельмут Киппхан; пер. с нем. – М.: МГУП, 2003. – 1280 с.

Матросова И.Г.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ КУРСОВОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье рассмотрены предпосылки к обновлению такой традиционной формы обучения будущих технологов полиграфического производства как курсовое проектирование на принципах контекстного обучения. Предложены пути реализации творческого курсового проектирования будущих специалистов полиграфического профиля.

Ключевые слова: курсовое проектирование, контекстный подход, уровни сложности проектирования.

Matrosova I. G.

INNOVACIONAL APPROACHES TO ORGANIZATION OF FUTURE PRINTING SPECIALIST'S COURSE PROJECT

Article is dedicated to contextual renovational premises of the such traditional form of the future printing specialists' education as course project. It offers ways of realization of the future printing specialists' creative course project.

Key words: course project, contextual approach, level of project's difficulties.

УДК 378: 744

Моштук В.В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті уточнено сутність поняття “творча активність”. Визначено педагогічні умови розвитку творчої активності студентів; охарактеризовано рівні її сформованості. Висвітлено окремі аспекти проектно-технологічної діяльності майбутнього вчителя технологій і креслення як основи формування його творчої активності.

Ключові слова: творчість, активність, творча активність, проектно-технологічна діяльність.

Актуальність та постановка проблеми у загальному вигляді. Кардинальні зміни суспільно-політичного, соціально-економічного та інших сфер нашого життя і зміщення акцентів у ставленні до людини як вищої цінності соціального буття стають (хоча не так швидко, як би цього хотілося) умовами не лише виявлення та розвитку її творчого потенціалу, але й функціонування як особистості і громадянина.

Зростання потреб українського суспільства на креативні особистості в усіх галузях господарювання ставить перед вітчизняною освітою проблему розвитку творчої активності педагогів особливо актуальною. Творчо активній особистості вчителя мають бути притаманні такі риси, як: винахідливість, гнучкість мислення і його нестандартність; легкість в генеруванні ідей; стійкий інтерес до пошукової діяльності. Для педагога це дуже важливо, оскільки його діяльність постійно спрямована на розв'язання завдань у постійно мінливих і

неповторних ситуаціях. Тому творча активність майбутнього вчителя технологій і креслення має стати однією з визначальних його характеристик, поряд з фаховою компетентністю та проектно-технологічною культурою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій характеризує творчу активність особистості з позицій: *визначення психологічних основ творчої діяльності* (Д.Б. Богоявленська, Л.С. Виготський, В.В. Давидов, А.Н. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн та ін.); *розвитку загальних і спеціальних здібностей особистості* (Б.Г. Ананьєв, В.Н. Дружинін, А.М. Матюшкин та ін.); *формування творчих рис учня (студента)* (В.І. Андрєєв, П.І. Підкасистий, В.Д. Шадріков та ін.); *реалізації цілісного педагогічного процесу* (М.І. Махмутов, О.С. Полат, В.А. Сластьонін, Т.О. Столярова, В.Г. Разумовський та ін.); *необхідної умови підвищення якості знань* (Л.П. Арістова, Е.В. Коротаєва, І.Ф. Харламов, Т.І. Шамова, І.С. Якиманська та ін.); *розвитку пізнавальної самостійності* (Л.Г. Вяткіна, Є.І. Єрємін, І.М. Шимко, Г.І. Щукіна та ін.).

Окремі аспекти формування творчої активності вчителя обґрунтовували В.М. Андрієвська, Ю.К. Бабанський, В.В. Борисов, В.І. Загвязинський, О.І. Піскунов, О.Є. Приходько, Р.Х. Шакуров, Г.П. Шевченко та ін.; *основні риси творчого педагога* виокремлювали А.М. Алексюк, В.А. Кан-Калик, Н.В. Кичук, Н.В. Кузьміна, В.А. Лисовська, Л.М. Лузіна, М.Д. Нікандров, М.М. Поташник та ін.; *праці вчителя, спрямованої на розвиток творчих можливостей учнів у навчально-виховному процесі*, присвятили свої дослідження В.І. Андрєєв, В.І. Бондар, С.М. Бондаренко, Р.М. Грановська, Р.С. Гуревич, І.А. Зязюн, О.М. Матюшкін, Н.Є. Мойсеюк, О.Я. Савченко, С.О. Сисоєва, М.І. Сметанський, О.П. Хижна, В.С. Шубинський та ін.

Значне місце в контексті розвитку творчої активності особистості посідають праці останніх років щодо залучення учнів і студентів до проектно-технологічної діяльності (О.М. Коберник, М.Л. Лавров, В.Г. Лола, А.М. Новіков, Н.Ю. Пахомова, М.Л. Пелагейченко, С.М. Прийма, О.Л. Раковська, Н.І. Сауренко, В.К. Сидоренко, В. Д. Симоненко, Т.Л. Стеніна, Г.В. Терещук, Н.В. Топіліна, Л.А. Филімонюк, Ю. Л. Хотунцев, І.Д. Чечель, О.Г. Яцюк та ін.).

Формулювання цілей статті. Ці та інші наукові розвідки показують, що залучення майбутніх фахівців до свідомої та системної творчо-перетворювальної діяльності може суттєво підвищити їх творчу активність, сприяти ефективному культурному становленню. Проте, проблема розвитку творчої активності студентів педагогічних ВНЗ у процесі проектно-технологічної діяльності досліджена ще недостатньо. Тому *метою статті* є розкриття можливостей проектно-технологічної діяльності у розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій і креслення та визначення умов її ефективної реалізації.

Виклад основного матеріалу. Творча активність – складне інтеграційне поняття, у якому тісно взаємодіють такі важливі категорії як “творчість” і “активність”. **Творчість** (від – “творець”, “творити”) – у загальному сенсі означає “пошук”, “винахідництво” або “розробку” чогось нового, що не зустрічалося раніше в індивідуальному чи суспільному досвіді; інтерпретується також як активне освоєння раніше набутого багатства культури людства, що відповідає потребам нашого часу.

Творчість була і залишається об’єктом пильної уваги філософів, психологів, педагогів та інших науковців, тому на теперішній час накопичилася значна кількість її визначень, інтерпретацій з різних позицій. Зокрема, у філософському розумінні феномен творчості пов’язується із живою і неживою природою, людиною та суспільством, і характеризує механізм продуктивного розвитку. Психологи розглядають творчість як продукт розумової діяльності, як один із важливих механізмів розвитку особистості. У педагогічному аспекті творчість детермінована діяльністю, що дає нові (суб’єктивно або об’єктивно) оригінальні продукти, які мають суспільне значення.

Творчість завжди потребує активності і, тим самим, неминує виражає ставлення особистості студента (учня) до пізнання. **Активність** (з лат. – “actives”) означає “діяльний”, “енергійний”, “ініціативний”; у загальному плані під активністю розуміється діяльний стан людини, її внутрішня спонука, намагання, розумова напруга і прояв вольових зусиль у процесі певної діяльності (наприклад, опанування фахом).

Педагогічний словник (за редакцією М.Д. Ярмаченка) відображає активність як: “1) властивість організму і психіки, що залежить від зовнішніх і внутрішніх потреб; 2) властивість особистості, яка виявляється в діяльному ініціативному ставленні до навколишнього світу та самої себе” [3, с. 21].

Активність не передається людині у спадок, а проявляється у процесі індивідуальної або суспільної діяльності. Вона характеризується станом готовності, прагненням до самостійної діяльності, якістю її здійснення, вибором оптимальних шляхів для досягнення поставленої мети. Це дозволяє трактувати активність і як *діяльність*, і як *якість особистості*.

І.С. Якиманська виділяє два типи активності в пізнавальній діяльності дітей: *адаптивна*, що виявляється в пристосуванні до вимог дорослих і *креативна*, яка дозволяє їй (*дитині* – примітка наша) постійно шукати і знаходити вихід із наявної ситуації, долати її, будувати для себе нову з опорою на наявні в індивідуальному досвіді знання, способи дії [6, с. 70].

Т.І. Шамова визначає пізнавальну активність як якість діяльності учня, яка виявляється в його ставленні до змісту та процесу навчання, прагненні до ефективного опанування знань і способів діяльності за оптимальний час, у мобілізації морально-вольових зусиль, спрямованих на досягнення навчально-пізнавальної діяльності [5, с. 53]. Залежно від ставлення особистості до діяльності, пізнавальна активність може мати різні рівні: репродуктивний, інтерпретивний (інтерпретуючий) та творчий.

Отже, *творча активність* у процесі навчання є вищим рівнем пізнавальної активності, характеризується прагненням особистості до подолання звичних норм і способів дій. Вона проявляється у готовності учнів (студентів) до самоактуалізації, самовдосконалення, самостійності та ініціативи в ході розв’язання навчально-творчих завдань, у створенні нового продукту діяльності.

Джерелом творчої активності є потреби особистості, які визначають її спрямованість на процес творення. Готовність до творчості – показник високого рівня розвитку особистості, що характеризується внутрішніми та зовнішніми чинниками. *Внутрішня готовність* проявляється в особливостях і рівні розвитку вищих психічних процесів, які пов’язані з мисленням; вона сприяє задоволенню творчих потреб людини, реалізуючись через практичну діяльність. *Зовнішня готовність* виражається у самостійній реалізації власних можливостей в діяльності; у активному застосуванні знань, умінь і навичок при створенні нових та вдосконаленні існуючих ідеальних і реальних (матеріальних) продуктів.

Існують різні шляхи розвитку творчої активності майбутніх педагогів, одним з яких є систематична проектно-технологічна діяльність.

Проектно-технологічну діяльність (ПТД) ми трактуємо як “продуктивну організацію освітнього процесу у ВНЗ, яка сприяє творчому саморозвитку і самореалізації студентів через розробку та втілення ідеальних і/або матеріальних проектів, що володіють суб’єктивною чи об’єктивною новизною” [2, с. 27]. ПТД спрямована на досягнення студентами практичного результату на основі та у процесі творчо-перетворювальної діяльності. Її змістом є залучення майбутніх учителів у створення різноманітних проектів від ідеї до її практичної реалізації. Виконуючи проекти, студенти освоюють алгоритм творчої діяльності, вчать самостійно шукати й аналізувати інформацію, інтегрувати і застосовувати отримані раніше і набувати нові знання і вміння.

При здійсненні навчальної проектно-технологічної діяльності створюються найбільш сприятливі умови для розвитку творчої активності справді вільної особистості, здатної самостійно здобувати і застосовувати знання та вміння, упевнено орієнтуватися в складному культурно-освітньому просторі ВНЗ. На думку окремих науковців [1, с. 2], *творча активність студента в проектній діяльності* – це інтеграційна риса особистості, яка проявляється у ціннісному ставленні до творчості, у здатності самостійно створювати продукти творчо-перетворювальної діяльності, розвивається у ній і знаходить вираження через її результати.

Використання проектно-технологічної діяльності у дидактичному процесі підготовки вчителів технологій і креслення кардинально змінює структуру засвоєння навчальних дисциплін. Це по-новому розподіляє ролі між учасниками освітнього процесу, даючи студентам можливість проявляти власні ініціативи, реалізовувати творчі задуми, самостійно приймати рішення, здійснювати самооцінку своєї продуктивної діяльності [2, с. 27]. Тому, “творчий розвиток особистості в цьому випадку виступає як продукт не окремого акту, а цілісної взаємопов’язаної системи педагогічних дій у ВНЗ” [1, с. 3].

Щоб здійснювалося зростання творчої активності студентів, процес педагогічної дії має бути неперервним, поступальним [1, с. 3].

Тому керівництво ВНЗ та професорсько-викладацький склад, які беруть активну участь у підготовці фахівців, системно і постійно мають створювати все необхідне для:

“1) організації самостійної, активної та продуктивної творчої діяльності учасників освітнього процесу;

2) використання в цьому процесі різних видів методів та форм активної пізнавальної та практичної діяльності;

3) стимулювання формування творчої активності майбутніх педагогів;

4) встановлення демократичних, суб’єкт-суб’єктних контактів між викладачем і студентом” [4, с. 142].

У викладачів ВНЗ має бути усвідомлення важливості і необхідності здійснення проектно-технологічної діяльності для розвитку творчої активності студентів як основи формування їх фахової компетенції та культури.

На основі аналізу наукової та навчально-методичної літератури а також власного педагогічного досвіду нами були визначені важливі організаційно-педагогічні умови, які сприяють розвитку творчої активності в проектно-технологічній діяльності:

а) створення в культурно-освітньому просторі ВНЗ творчих середовищ для розвитку пізнавальної активності студентів (стимулювання ситуації успіху; виявлення і популяризація зразків творчої поведінки та їх результатів тощо);

б) педагогічна підтримка, що передбачає вибудовування індивідуальної освітньої траєкторії для кожного студента в процесі ПТД (варіативність змісту навчання, що забезпечує індивідуальний характер розвитку майбутніх фахівців);

в) підбір і впровадження системи творчих проектних завдань (педагогічного, дизайнерського чи інженерного напрямку) та розробка навчально-методичного супроводу процесу ПТД для всіх дисциплін підготовки фахівця;

г) інформаційно-технологічна підтримка творчої активності студентів на всіх етапах ПТД.

Особливо важливого значення у ланцюгу цих умов ми надаємо підготовці та використанню банку проектів для студентів. При цьому, зокрема, викладачі кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка керуються вимогами, які визначають, що добрий проект повинен: мати практичну цінність; передбачати можливість розв’язання актуальних проблем; забезпечувати проведення студентами самостійних досліджень; давати студенту можливість вчитися відповідно до його здібностей; бути гнучким у напрямі роботи і швидкості її виконання; бути певною мірою непередбачуваним як у процесі роботи над ним, так і при її завершенні; сприяти налагодженню взаємодії між студентами; формувати важливі компоненти фахової культури майбутнього вчителя (методологічний, комунікативний, графічний, технічний, проектний, технологічний, інформаційний, художній).

Показниками творчої активності є інтерес до творчо-перетворювальної діяльності на навчальних заняттях і в позаурочний час; здібність до фантазування, уяви і моделювання; рівень здогадки, кмітливості; відкриття нових для себе знань, способів дій, пошук відповідей на запитання в книгах; позитивний емоційний стан у процесі діяльності; здатність пережити ситуацію успіху, насолоджуватися процесом творчості; прагнення до оригінальності; самостійність у роботі; вміння долати труднощі.

Для оцінки рівнів розвитку творчої активності студентів у процесі проектно-технологічної діяльності ми використовували такі критерії: *мотиваційно-цільовий* (розвиток пізнавальних інтересів, здатність до цілепокладання на основі дослідження проблем і потреб); *когнітивно-змістовий* (засвоєння і усвідомленість знань, прагнення до самопізнання і самовизначення); *емоційно-вольовий* (здатність до подолання пізнавальних труднощів; задоволеність діяльністю з розробки оригінального та якісного ідеального чи матеріального продукту, самооцінка); *діяльнісно-практичний* – (самостійність реалізації власних можливостей, творчість (повнота досліджень, різноманітність ідей, оригінальність і складність розробки), якість продукту, самовизначення).

Отримані результати дозволили діагностувати чотири рівні розвитку творчої активності майбутніх учителів при виконанні навчальних проєктів: пізнавальний, формувальний (продуктивний), евристичний і креативний.

1) *пізнавальний рівень*, студент прагне постійно задовольняти потребу в поповненні знань, умінь і навичок, розвитку компетенцій, виявляє стійку пізнавальну цікавість, ефективно працює над проєктами, але в рамках заданого йому алгоритму, правила, схеми діяльності, часто звертається за допомогою до викладача;

2) *продуктивний рівень*, студент добре виконує проектно-технологічні дії в рамках знайденого ним способу розв'язання проектно-технологічних завдань, керуючись здебільшого методом аналогій;

3) *евристичний рівень*, студент самостійно займається вдосконаленням умов і способів ПТД за рахунок поліпшення окремих прийомів, але без принципової їх зміни;

4) *креативний рівень*, студент знаходиться в самостійному успішному пошуку і застосуванні нових способів проектно-технологічної діяльності за власною ініціативою; для студентів, які досягли цього рівня, характерні самостійність, дивергентність мислення, високий інтелектуальний рівень, володіння навичками самоконтролю і рефлексії, швидкістю розв'язання проектно-технологічних завдань.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Вище зазначене дає можливість стверджувати, що залучення майбутніх учителів технологій і креслення до системної проектно-технологічної діяльності сприяє ефективному забезпеченню їх творчої активності та позитивно впливає на якість формування фахової компетентності і культури, зокрема проектно-технологічної.

Для активізації пізнавальної активності студентів *необхідно: створити* у ВНЗ відповідні творчі середовища, які сприятимуть розвитку уяви та фантазії у розв'язанні проектно-технологічних завдань; *забезпечити* педагогічну та інформаційно-технологічну підтримку процесу ПТД; *підібрати* систему творчих проєктних завдань для індивідуальної та колективної роботи; використовувати сучасні методи і технології творчо-перетворювальної діяльності.

Проведене нами дослідження не претендує на повне розв'язання проблеми, оскільки ми розглянули період педагогічно керованого розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій і креслення, який обмежується відповідним періодом їх перебування у ВНЗ. Перспективи подальшого наукового пошуку вбачаємо в системному висвітленні неперервності активізації пізнавальної діяльності педагога впродовж усього його творчого життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Литова З.А. Организационно-педагогические условия развития творческой активности старшеклассников в технологической деятельности [Электронный ресурс] / З.А.Литова // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2006. – № 2.
2. Моштук В.В. Проектно-технологічна діяльність як основа проектно-технологічної культури майбутнього вчителя технологій і креслення [Текст] / В.В.Моштук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного

- університету ім. Павла Тичини / [ред. кол: Н.С. Побірченко (гол ред.) та інші] – Умань: ПП Жовтий, 2011. – Вип. 38. – С. 25–32.
3. Педагогічний словник [Текст] / [за ред. дійсн. члена АПН України М.Д. Ярмаченка]. – К., 2001. – 516 с.
 4. Столярова Т. О. Формування творчої активності майбутнього вчителя трудового навчання в процесі професійної підготовки [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т.О. Столярова. – Умань, 2008. – 273 с.
 5. Шамова, Т.И. Активизация учения школьников [Текст] / Т.И. Шамова. – М.: Педагогика, 1982. – 208 с.
 6. Якиманская И.С. Требование к учебным программам, ориентированным на личностное развитие школьников [Текст] / И.С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1994. – №2. – С.64–76.

Моштук В.В.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ИХ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье уточнена сущность понятия “творческая активность”. Определены педагогические условия развития творческой активности студентов; охарактеризованы уровни ее сформированности. Отражены отдельные аспекты проектно-технологической деятельности будущего учителя технологий и черчения как основы формирования его творческой активности.

Ключевые слова: творчество, активность, творческая активность, проектно-технологическая деятельность.

Moshtuk V.V.

FEATURES OF FORMING OF CREATIVE ACTIVITY OF STUDENTS IN A PROCESS OF THEIR PROJECT-TECHNOLOGICAL ACTIVITY

Essence of a notion of creative activity is clarified in the article. Pedagogical conditions of development of creative activity of students is defined; levels of its formation is characterized. The separate aspects of project-technological activity of future teacher of as the basic of forming his creative activity.

Key words: creativity, activity, creative activity, project-technological activity.

УДК 378:37.032

Носова І.А., Хаєт Л.Г., Стеранко Е.С.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Статтю присвячено методам психологічного тренінгу в підготовці фахівців готельно-ресторанної справи, розробці наскрізної програми особистісної підготовки фахівців, опису результатів проведення тренінгу.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, навчальний план, психологічний тренінг, особистісні якості, особистісне зростання.

Актуальність і постановка проблеми у загальному вигляді. В даний час на Україні бурхливо розвивається підготовка фахівців у галузі готельно-ресторанної справи як на рівні персоналу, так і на рівні керівного складу підприємств, підвищується кількість і якість випущених фахівців. Разом з тим є й аспекти підготовки, що потребують додаткової уваги.

Основна діяльність у сфері готельно-ресторанної справи, як і у більшості інших галузей сервісу, – робота з людьми. Тому, на відміну від багатьох інших спеціальностей, основою професійної компетентності фахівців у цій сфері є, насамперед, компетентність особистісна [12]. І менеджер вищої ланки, і офіціант, і бармен, і рецепціоніст повинні добре